

діяльності О. В. Корчак-Чепурківського визначив гігієнічно-епідемічне спрямування всієї подальшої роботи вченого.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Корчак-Чепурковский А. В.* Материалы для изучения эпидемий дифтерии (эпидемиологии) в России / А. В. Корчак-Чепурковский. – Херсон, 1898. – 320 с.
2. *Корчак-Чепурковский А. В.* Отчет о состоянии врачебной помощи и народного здоровья в Херсонском уезде за 1889 год / А. В. Корчак-Чепурковский. – Херсон, 1890. – 112 с.
3. *Товкун Л. П.* Академік О. В. Корчак-Чепурківський: наукова, організаційна робота та педагогічна діяльність у 1883-1947 рр. [Текст] : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.07 / Товкун Лідія Павлівна ; ДВНЗ «Переяслав-Хмельниц. держ. пед. ун-т ім. Г. Сковороди». – Переяслав-Хмельницький, 2010. – 21 с.

РОЛЬ ОКЕАНОГРАФІЧНОЇ ЕКСПЕДИЦІЇ «ЧЕЛЛЕНДЖЕР» В ІСТОРІЇ НАУКИ

Вільданов В.Є., Добровольська В.А.
Херсонська державна морська академія
e-mail: vitaliy.vildanov1703@gmail.com

На сучасному етапі розвитку вітчизняної науки, коли Україна поглиблює міжнародне співробітництво в багатьох сферах, у тому числі в сфері океанології, варто пам'ятати, що всі дослідники використовують здебільшого вже здобуті знання про Світовий океан та його складові. Перша океанографічна експедиція на парусному корветі «Челленджер» була експедицією, яка склала унікальні карти та здобула безцінний науковий матеріал, який доповнюється у наші часи.

Метою даної роботи стало висвітлення наукових відкриттів навколосвітньої експедиції на корветі «Челленджер» та аналіз їх значення в історії науки.

Епохальна подорож англійського трищоглового парусно-парового корвета «Челленджер» була організована Лондонським королівським товариством і тривала 3,5 роки. Загалом пройдена відстань склала 127584 км. [1, с. 250].

Протягом експедиції 1872 – 1876 рр. вчені під керівництвом професора Томсона вивчали океан. Маршрут пролягав від Портсмута до Лісабона, звідти до Гібралтара, далі уздовж східного узбережжя Африки до мису Доброї Надії, а звідти до Австралії та Азії, після чого судно перетнуло Індійський океан і, обігнувши південний берег Африки, взяло курс на Портсмут. Було зібрано відомості про рельєф і структуру дна, флору і фауну Світового океану та узагальнено у п'ятидесятитомному зібранні наукових праць [2, с. 186].

Відкриття, зроблені експедицією в океанських глибинах, можна порівняти з Великими географічними відкриттями XV-XVII ст. Об'єктом дослідження було дно океану. Єдиним, хто раніше намагався міряти глибини, був мореплавець Фернан Магеллан. Коли судно повернулося додому, стали відомими глибини усіх океанів, окрім Північного Льодовитого, а також був закладений фундамент сучасної науки океанографії і покладено початок нового етапу досліджень – наукового. «Челленджер» склав карту, яка й дотепер ще залишається основою наших уявлень та знання про світ, що повністю закритий від нас водами океану.

Англійське адміралтейство, усвідомлюючи важливість досліджень океану, вирішило здійснити новий проект. Було назначено команду військових моряків на чолі з досвідченим капітаном Джорджем С. Нейрсом, відомим дослідником Арктики. Керівник експедиції професор Чарльз Томсон підібрав науковий персонал. У розпорядження експедиції влада виділила військово-морське судно «Челленджер», на якому окрім парусів парусам було встановлено паровий двигун [3]

Військовий корвет переобладнали на науково-дослідне судно для гідрологічних, біологічних і метеорологічних досліджень [2, с.186]. Серед обладнання знаходились пристрої для вимірювання глибини дна, взяття зразків донних ґрунтів і вимірювання температури на різних глибинах; лебідки та невелика допоміжна парова машина, драги, сотні найрізноманітніших наукових пристроїв.

Наукові результати перевершили очікуване. Експедиція збрала тисячі інших матеріалів, що стали цінним внеском до багатьох наук: метеорології, гідрографії, фізики і хімії морської води, ботаніки, зоології, географії, геології, петрології, а також поклала початок абсолютно новій науці – океанології. Група вчених «Челленджера» вдосконалила метод «підвішування компаса» для отримання точних значень магнітного азимута. Вперше була створена систематична схема течій і розповсюдження температур в океані. Це дозволило зробити висновок щодо сталості температури в кожній зоні в усі сезони [4]. Експедицією «Челленджер» було також вперше виявлено 715 нових родин і 4417 видів живих істот [1, с. 250].

Серед інших унікальних результатів: вивчено вертикальний розподіл температури, з'ясовано, що життя існує на глибинах до 5 км. Дослідження науковців Меррея та Ренара призвели до появи класифікації ґрунтів морського дна. Дімар за даними цієї експедиції підтвердив хімічний склад води Світового океану та перевищення в ній хлоридів, на основі чого 1902 р. датський фізик М.Кнудсен розробив метод визначення солоності води за вмістом у ній хлору, а також таблиці солоності та густини води [5]. Таким чином, експедиція «Челленджер» збрала низку інноваційних матеріалів та даних, що заклали основу нової науки – океанографії, сформувала нові уявлення, які стали основою для подальшого дослідження того невідомого, що скрито під гладдю океанічних вод. Навколосвітня експедиція суттєво збагатила такі науки як геологію і біологію, зокрема сприяла обґрунтуванню еволюційної теорії Ч.Дарвіна.

ЛІТЕРАТУРА

1. Иллюстрированный атлас географических открытий / Под ред. Красновской О., Цыпиловой Е. – М. : Махаон, 2015. - С.250.
2. Безлуцька О. П., Добровольська В. А. Історія мореплавства. Навчальний посібник / О.П. Безлуцька, В.А. Добровольська. – Херсон : ХДМА, 2017. – 256с.
3. Герберт С. Бейли-мл. Плавание «Челленджера» // Наука об океане / Под ред. И.М.Максимова. – М.: Прогресс, 1981. – [Електронний ресурс]: <http://rgo-sib.ru/expedition/63.htm>
4. Кречетов В. Первая океанографическая // Митин Р.С., Белев Е.И. Земля и люди. – М.: Мысль, 1972. – 432 с. – [Електронний ресурс]: <http://geoman.ru/books/item/f00/s00/z0000024/st091.shtml>
5. Половка С. Г. 140 років тому в світовому океані (до 140-річчя завершення навколосвітньої експедиції на корветі «Челленджер») // <https://dspace.udpu.edu.ua/jspui/bitstream/>